

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії і методики початкової освіти

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ

підготовки _____ **третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**
(назва освітнього рівня)
спеціальності _____ **193 – Геодезія та землеустрій**
(шифр і назва спеціальності)
освітньо-наукової програми _____ **Геопросторове моделювання,**
(назва освітньо-професійної освітньо-наукової / освітньо-
_____ **моніторинг земель та управління територіями**
творчої програми)

Силабус нормативного освітнього компонента «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, галузі знань **19 Архітектура та будівництво**, спеціальності **193 Геодезія та землеустрій**, за освітньо-науковою програмою **Геопросторове моделювання, моніторинг земель та управління територіями**

Розробник: Пріма Раїса Миколаївна, завідувач кафедри теорії і методи початкової освіти, доктор педагогічних наук, професор

Силабус погоджено

Гарант ОНП

Анна УЛЬ

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти (протокол № 2 від 16 вересня 2024 р.)

Завідувач кафедри

Раїса ПРИМА

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Очна (денна, вечірня) / заочна форма навчання	Галузь знань: 19 Архітектура та будівництво Спеціальність:	Нормативний
Кількість годин / кредитів 90/3	193 Геодезія та землеустрій Освітньо-наукова програма: Геопросторове моделювання,	Рік навчання 2-ий
ІНДЗ: немає	моніторинг земель та управління територіями, третій (доктор філософії) рівень освіти	Семестр 3-ий
		Лекції 20/8 год.
		Практичні (семінарські) 14/4 год.
		Самостійна робота 50/68 год.
		Консультації 6/10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська
Сторінка курсу в Moodle		https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2105

II. Інформація про викладача

Пріма Раїса Миколаївна

Науковий ступінь – доктор педагогічних наук

Вчене звання – професор

Посада – завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти

Контактна інформація викладача:

Телефон : 0667008344

Електронна пошта: Prima.Raisa@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Винниченка, 26, корпус В ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять розміщено на: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента. Силабус освітнього компоненту «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» складено відповідно до освітньо-наукової програми **Геопросторове моделювання, моніторинг земель та управління територіями** підготовки докторів філософії з геодезії та землеустрою. Вивчення курсу забезпечує оволодіння основними поняттями і категоріями, ознайомлення з сутністю професійно-комунікативної компетентності педагога, визначення шляхів її формування і розвитку; вироблення вміння у майбутніх педагогів оцінювати та здійснювати самооцінку рівня сформованості професійно-комунікативної компетентності; вміння визначати й аналізувати типові помилки педагогічного такту; розкриття сутності та шляхів формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця.

2. Пререквізити і постреквізити освітнього компонента

Пререквізити: Філософія та методологія науки; Академічна доброчесність та наукова етика; Іноземна мова для академічних цілей.

Постреквізити: педагогічна практика.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою викладання освітнього компоненту «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» є формування у здобувачів необхідного обсягу знань і вмінь, які належать до теорії і методології навчально-виховної діяльності здобувачів, пізніше у професійній діяльності – до системної цілеспрямованої роботи над собою щодо вдосконалення власного професійного рівня, комунікативної культури.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» є:

– поглиблення знань з основних документів у галузі освіти, специфіки і структури педагогічної діяльності; професійних рівнів і складових педагогічної майстерності, педагогічного спілкування та основних засобів педагогічного впливу на здобувачів освіти; теорії і методики традиційного та інноваційного заняття, системою професійного самовдосконалення через методичну роботу, самоосвіту, наукову організацію своєї діяльності;

– оволодіння вміннями самооцінки своєї професійної придатності до педагогічної діяльності, вдосконалення навичок педагогічного впливу та здатності до спілкування, творчого підходу до своєї педагогічної діяльності;

– формування у здобувачів стійкого прагнення до постійного оволодіння необхідних знань, умінь, компетенцій у галузі педагогічної діяльності, розширення свого загальноосвітнього рівня та професійних умінь.

4. Результати навчання (компетентності)

Інтегральна компетентність

Здатність продукувати наукові ідеї, володіти методологією наукової та педагогічної діяльності, вирішувати комплексні задачі у процесі дослідницької та професійної діяльності, проводити оригінальні наукові дослідження у сфері геодезії, картографії, фотограмметрії, геоінформаційних систем та технологій, землеустрою, земельного кадастру, моніторингу та охорони земель, управління територіями (ІНТ)

Загальні компетентності

Здатність продукувати інноваційні конструктивні ідеї, застосовувати оригінальні підходи до вирішення складних і нестандартних завдань (ЗК-3)

Здатність усвідомлювати необхідність перманентного навчання та самовдосконалення протягом життя (ЗК-4)

Уміння виявляти ораторські здібності, вести наукову бесіду та дискусію з широкого кола загальних природних і суспільних та спеціальних наукових питань, аргументовано обґрунтовувати власну позицію (ЗК-5)

Здатність бути цілеспрямованим, наполегливим, старанним, усвідомлювати соціально-моральну відповідальність за результати власних наукових досліджень (ЗК-6)

Здатність раціонально планувати та розподіляти свій час, самостійно проводити наукові дослідження, органічно взаємодіяти у колективі та виявляти лідерські здібності при розробці наукових проєктів (ЗК-7)

Фахові компетентності

Володіння системним загальнокультурним та професійним науковим світоглядом (ФК-8)

Здійснення науково-педагогічної діяльності у вищій школі, в наукових структурах, закладах та підрозділах, використовуючи поєднання загальнонаукового та спеціального понятійного апарату і педагогічної майстерності науковця (ФК-9)

Програмні результати навчання

Володіти сучасними прогресивними концептуальними та методологічними знаннями і практичними навичками виконання науково-дослідницької та/або професійної діяльності у галузі і на стику предметних галузей знань (ПР-1)

Знати принципи організації, форми реалізації, наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення освітнього процесу в сучасних умовах, методики опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних та нестандартних методик викладання (ПР-4)

Аналізувати сучасні наукові праці, виявляючи недостатньо вивчені та дискусійні питання, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації стосовно досліджуваної проблеми, встановлювати їх інформаційну цінність шляхом порівняння з іншими інформаційними джерелами (ПР-7)

Уміти підтримувати спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю у відповідній галузі наукової та/або професійної діяльності (ПР-9)

Професійно презентувати результати власних досліджень на вітчизняних та міжнародних наукових конференціях, семінарах, використовувати іноземну мову у науковій, інноваційній та педагогічній діяльності (ПР-11)

Вміти працювати з колективом і в команді, мотивувати співробітників та рухатися до спільної мети, володіти навичками міжособистісної взаємодії (ПР-12)

Вміти діяти соціально свідомо і відповідально на основі етичних мотивів, приймати обґрунтовані рішення, саморозвиватися і самовдосконалюватися, нести відповідальність за релевантність і кондиційність наукових досліджень (ПР-14)

Soft skills:

- **системне, аналітичне та критичне мислення** (здатність знаходити та аналізувати факти, події, зміни, визначати пріоритетні та другорядні елементи у системі);
- **комунікативні навички** (готовність до вільної комунікації з учасниками освітнього процесу);
- **навички командної роботи** (здатність до роботи з оточуючими людьми, до ведення переговорів, до досягнення компромісів);
- **лідерство** (здатність очолити групу, вести її за собою, нести відповідальність за колективну діяльність, у т.ч. за невдачі);
- **креативність, оригінальність та ініціативність** (здатність генерувати нові ідеї, варіативність мислення, свобода);
- **гнучкість і адаптивність** (здатність адаптуватися до умов, що швидко змінюються та є непередбачуваними, вміння оперативно вирішувати освітні завдання в кризових умовах).

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ						
Тема 1. Комунікації: сутність і провідні поняття	7/7	2/1		4/4	1/2	ПФО, МПВВПР/ЗД / 12
Тема 2. Комунікативна компетентність як категорія компетентнісного підходу	7/7	2/1		4/4	1/2	ПФО, МПВВПР/ЗД / 12
Тема 3. Професійно-комунікативна компетентність у системі освіти майбутнього фахівця	8/8	2/1	2/1	4/6		ПФО, МПВВПР/ЗД / 12
Тема 4. Особливості комунікативної взаємодії суб'єктів освітнього процесу	8/8	2/1	2/1	4/6		ПФО, МПВВПР/ЗД / 12
Контрольна робота 1						КР/30
Разом за модулем 1	30/30	8/4	4/2	16/20	2/4	48
Змістовий модуль 2. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ						
Тема 5. Організаційно-педагогічні умови створення творчої педагогічної взаємодії на основі професійно-комунікативної компетентності суб'єктів освітнього процесу	13/15	2/1	2/-	8/12	1/2	ПФО, МПВВПР/ЗД /12
Тема 6. Комунікативні ситуаційні задачі як засіб формування професійно-комунікативної	15/16	4/1	2/1	8/12	1/2	ПФО, МПВВПР/ЗД /12

компетентності						
Тема 7. Вправи з розвитку комунікативності. Діагностичні методики (Тест «Чи вмієте ви спілкуватися», «Чи вмієте ви слухати?»)	15/14	2/1	4/-	8/12	1/1	ПФО, МППВІР/ЗД, МСК /14
Тема 8. Тренінг педагогічного спілкування. Соціально-психологічний тренінг комунікативності. Комунікативний тренінг	17/15	4/1	2/1	10/12	1/1	ПФО, МППВІР/ЗД, МСО / 14
Контрольна робота 2						КР/30
Разом за модулем 2	60/60	12/4	10/2	34/48	4/6	52
Всього годин / Балів	90	20/8	14/4	50/68	6/10	100

Методи навчання

Традиційні: *за джерелом знань* – словесні: РП – розповідь, ПС – пояснення, Б – бесіда (ЕБ – евристична, РБ – репродуктивна, ВБ – вступна, ПтБ – поточна, ПдБ – підсумкова), І – інструктаж (ВІ – вступний, ПтІ – поточний, ПдІ – підсумковий), РП/К – робота з підручником/книгою, РІД – робота з інтернет-джерелами, РНМД – робота з навчально-методичними й науково-інформаційними джерелами; *наочні*: ІЛ – ілюстрування, ДМ – демонстрування, СП – спостереження; *практичні*: РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ВІР – вправи (РВІР – репродуктивні, ПВІР – продуктивні, КВІР – конструктивні, ТВІР – творчі); *за характером пізнавальної діяльності здобувачів* – ПІ – пояснювально-ілюстративні, РП – репродуктивні, ПВНМ – проблемний виклад навчального матеріалу, ЧП – частково-пошукові, ДС – дослідницькі; *інноваційні*: ДС – дискусія, МД – моделювання, МШ – мозковий штурм, НВ – навчаючи–вчуся, ТШ – ток-шоу, КМ – кейс-метод, ПР – проєкт, КВ – вебквест, квест, МДН – методи дистанційного навчання, МЕН – методи електронного навчання, ММН – методи мобільного навчання, МЗН – методи змішаного навчання.

** Форми оцінювання: усна (У), письмова (П).

** Методи оцінювання: УІО/ПІО – усне/письмове індивідуальне опитування, УФО/ПФО – усне/письмове фронтальне опитування, Т – тестування, МКР – модульна контрольна робота, МППВІР/ЗД – метод практичної перевірки вправ/завдань, МСК – метод самоконтролю, МСО – метод самооцінки.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Тема 1. Розмежувати поняття «спілкування» й «комунікація» за науковими джерелами, вказаними в рекомендованій літературі. Види спілкування. Функції спілкування. Роль комунікації в професійній діяльності сучасних фахівців. Публічне мовлення як різновид спілкування. Види промов. Планування, підготовка та виголошення промови. Ораторські якості мовця та критерії ефективності виступу. Презентація. Сесії у формі запитань і відповідей. Проксеміка – взаємини у просторі. Суб’єктний простір особистості й дотримання оптимальної дистанції в комунікації. Соціальна ситуація комунікації. Хронеміка й кінетика в комунікації.

Тема 2. Виявлення суперечностей у науковому тлумаченні ключових понять.

Тема 3. Підготувати виступ перед студентською аудиторією на актуальну для молодіжного середовища тему (за вибором).

Тема 4–5. На основі аналізу теми в посібнику В. Семиченко «Культура мовлення» проаналізувати прояви особистісних позицій суб’єктів комунікації.

Тема 6. Розробити й презентувати комунікативні ситуаційні задачі, що засвідчують сформованість професійно-комунікативної компетентності (5 задач, тема за вибором).

Тема 7. Підібрати вправи для розвитку комунікативності. Користуючись комплексом методик, визначити власний професійно-комунікативний профіль.

Тема 8. Вивчити суть і значення соціально-психологічного тренінгу у формуванні комунікативності. Суть та призначення комунікативного тренінгу. Організація групової роботи. Базові уміння й навички тренера. Управління груповою динамікою. Тренінгові завдання з розвитку професійно-комунікативних умінь.

IV. Політика освітнього компонента

Політика щодо відвідування занять

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно та якісно виконати завдання. Відвідування занять є обов'язковим.

З поважних причин (наприклад, хвороба (довідка від сімейного лікаря), працевлаштування за фахом (довідка з місця роботи)) навчання може відбуватися за індивідуальним графіком (онлайн) за погодженням із деканом факультету (інституту).

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу є обов'язковим. До практичних занять здобувачі третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) готують навчально-методичні кейси (електронні, рукописні, друковані) та презентують їх в аудиторії із застосуванням мультимедійної презентації та сучасних інструментів освітнього процесу (інфографіки, інтелект-карти, таблиці, схеми, інтерактивні стрічки, діаграми і т. ін.). Пропуски практичних занять відпрацьовуються: здобувач третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) опрацьовує тему самостійно, виконує практичні завдання до теми, укладає навчально-методичні кейси. На консультаціях здобувач освіти має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено за пропущені теми.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувачі третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності відповідно до норм загальнолюдських та європейських цінностей, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту Волинського національного університету імені Лесі Українки, зокрема:

- не толерувати плагіат, списування, неправомірне використання чужих напрацювань;
- використовувати у навчальній або дослідницькій діяльності лише перевірені та достовірні джерела інформації та правильно оформляти покликання на використані інформаційні джерела;
- подавати на оцінювання лише самостійно виконану роботу, що не є запозиченою або переробленою з іншої, виконаною іншими особами; мінімальний відсоток унікальності – 60 %.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється.

Здобувач третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив упродовж семестру (з поважних причин), таким чином покращити свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем у позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Політика щодо додаткових (бонусних) балів: здобувачам третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового), які брали участь у роботі конференцій, семінарів, підготовці наукових публікацій тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК: виступ із доповіддю на секційному засіданні конференції, участь у майстер-класі – 10 балів; підготовка наукової публікації у збірнику тез – 5 балів, у фаховому журналі – 15 балів.

При цьому загальна кількість балів, що вноситься до відомості за поточну роботу, не може перевищувати 100.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК.

У випадку, якщо здобувач освіти впродовж поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліків допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету (інституту).

V. Підсумковий контроль

Із освітніх компонентів, де формою контролю є залік, оцінювання знань здобувачів третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом. Порядок проведення заліку: письмово (контрольна робота, тести).

Перелік питань на залік

1. Комунікації: сутність і провідні поняття.
2. Спілкування як соціально-психологічний феномен.
3. Поняття «спілкування» й «комунікація» в наукових джерелах.
4. Види спілкування.
5. Функції спілкування.
6. Роль комунікації в професійній діяльності сучасних фахівців.
7. Комунікативна компетентність як категорія компетентнісного підходу.
8. Сутність поняття «професійно-комунікативна компетентність».
9. Педагогічні засади формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця.
10. Вербальне і невербальне спілкування.
11. Публічне мовлення як різновид спілкування. Види промов.
12. Презентація. Сесії у формі запитань і відповідей.
13. Комунікативні ситуаційні задачі як засіб формування професійно-комунікативної компетентності.
14. Організаційно-педагогічні умови створення творчої педагогічної взаємодії на основі професійно-комунікативної компетентності суб'єктів освітнього процесу.
15. Комунікативна взаємодія викладача і здобувача вищої освіти як суб'єкт-суб'єктна комунікація.
16. Пошук ефективних шляхів організації комунікативної взаємодії суб'єктів освітнього процесу
17. Суть і значення соціально-психологічного тренінгу у формуванні комунікативності.
18. Міжособистісне спілкування. Особистісні позиції суб'єктів комунікації.
19. Механізми взаємодії: рефлексія, стереотипізація, ідентифікація.
20. Комунікативні ситуаційні задачі як засіб формування професійно-комунікативної компетентності.
21. Самопрезентація в контексті формування професійно-комунікативної компетентності.
22. Роль тренінгів у формуванні професійно-комунікативної компетентності фахівця.
23. Тренінгові завдання з розвитку комунікативних умінь.
24. Комунікативний тренінг.
25. Культура мови і мовлення викладача вищої школи. Мовний і мовленнєвий етикет педагога.

VI. Шкала оцінювання

Оцінювання результатів складання підсумкового контролю у вигляді заліку здійснюється в порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою з переведенням у лінгвістичну оцінку.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

Критерії оцінювання результатів навчання:

60–100 балів (зараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

1–59 балів (незараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Кухта М. І., Маляр Л. В. Професійне педагогічне спілкування: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 35 с.

2. Петрук В. Комунікативна компетентність фахівця соціальної сфери як складник його професійної діяльності. *Humanitas*, 2021. № 2. С. 44–50. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.2.7>.

3. L.Husak, R.Prima. Genesis and development of the associative teaching foreign languages. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал /* голов. ред. А.А. Сбруюва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. № 5 (119). С.96-106

4. Prima Raisa. Formation of Media Educationak Skills of a Future Teacher in the Professional Training. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020, Volume 12, Issue 3. P. 219-245.

5. Пріма Р. М., Пріма Д. А., Десятник К. В. До питання формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього педагога. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 3. С. 96–100.

6. Пріма Р. М., Гончарук О. В., Пріма Д. А. Цифрова компетентність майбутнього педагога як необхідна складова забезпечення якості професійної майстерності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 2(126). С.398-409.

7 Цьось А. В., Пріма Р. М. Лідерство як детермінанта формування професійної компетентності майбутнього вчителя. *X Дунайські наукові читання Транскордонне співробітництво як чинник активного поступу інновацій в економіці, науці та освіті: зб. наук. праць*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ; «ІРБІС», 2024. С. 56–59.

Інтернет-ресурси

Освітнянські організації України	
Міністерство освіти і науки України	www.educatio.gju.ua
Освітній портал	http://www.ocbita.kiev.ua/index.html
Бібліотеки	
Бібліотечний світ України	www.ukrlibword.kiev.ua
Бібліотека Верховної Ради України	
Українська Академія державного управління при Президентові України	www.academy.kiev.ua
Державна науково-технічна бібліотека України	http://www.gntb.n-t.org
Наукова бібліотека ім. Максимовича	http://www.library.univ.kiev.ua
Філософія в Україні. Електронна бібліотека	http://www.philosophy.kiev.ua/lib
Національна парламентська бібліотека	http://www.nplu.kiev.ua
Національна бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»	http://www.library.ukma.kiev.ua
Науково-довідкова бібліотека центральних державних архівів України	http://www.ndlib.archives.gov.ua
Національний університет імені Т. Г. Шевченка	www.univ.kiev.ua
Національна бібліотека України ім. В. Вернадського	www.nbu.gov.ua
Державна освітянська бібліотека України	www.edu-ua.net/library
Електронні словники	
Електронний словник	http://www.slovnyk.org.ua
Словники АБВУД Lingvo	http://www.lingvo.ru